

LÓSKA LAJOS

Kovács Tamás (1942–1999) több mint száz munkáját, tusrajzait, nyomatait, számítógépes grafikáit tekintheti meg a látogató a Vigadó Galériában a földszinten és az alagsorban elhelyezett emlékkiállításon.

KOVÁCS TAMÁS:

Rékassy úrnak szeretettel I., 1998, számítógépes grafika, 29x42 cm

A grafikus a 60-as évek végén került a pályára, abban az időben, amikor egyetemes irányzatok inspirálta megújulás vette kezdetét a magyar képzőművészetben: létrejöttek az Iparterv- és a Szüreenon-kiállítások, a hivatalos művészetnek tekintett klasszicizáló szobrok és posztimpreszionista festmények ellenében megjelentek a konceptuális munkák a művelődési házakban, kigalériákban. Fontos médiummá vált a fotó, és a grafika területén is többen – Maurer Dóra, Major János, Pásztor Gábor – új kifejezési formákkal kezdtek el kísérletezni.

KOVÁCS TAMÁS:

Ady társaságban, 1977, papír, heliogravúr, 35,6x24,7 cm

Utazás a múltba

Kovács Tamás emlékkiállítása

Vigadó Galéria, 2016. I. 10-ig

Kovács Tamás ábrázolásmódja ezzel szemben honi grafikánk azon erős és meghatározó irányzatához köthető, amely a kivitelezés igényességében, aprólékosságában Dürer munkásságát tekinti etalonnak, de amelyre a Monarchia-béli századfordulás metszetek világa, illetve a mágikus realizmus is hatott. E vonulatnak olyan kiemelkedő képviselői alkottak ekkortájt, mint Gross Arnold, Gyulai Líviusz vagy Rékassy Csaba. Kovács azonban már egy ifjabb nemzedék tagja volt, amelynek éppen úgy meghatározó egyénisége a társadalomkritikus szitanyomatokat készítő Somogyi Győző, mint a sajátos intellektuális szürrealizmust képviselő, motívumhalmozó Szemethy Imre, illetve Almásy Aladár, Sáros András Miklós, és a sort még folytathatnánk.

Kovács Tamás többnyire a jelentől – az épülő szocializmustól – elforduló, inkább a régebbi korok felé orientáló lapokat készített. Ilyen témát dolgozott fel már 1968-as diplomamunkáján is (Spies: D. Faustus János illusztrációk). A mítoszok, a mesék érdekelték elsősorban, amit a szakállas férfit megörökítő *Gyász* (1972) című munkája is bizonyít. Az előtérben ülő kis szörny figura tíz esztendő elmúltával megjelenik az *Apám hagyatékából* (1982) című ofszetlitográfáján is. Ugyanez a kettőség, az álom és a valóság, az emberek és a szörnyek együttes szerepeltetése jellemzi a 70-es évek első felében készült *Ősök-szériát*. Az irodalmi művekre épülő rajzait sokszor nem megrendelésre, hanem saját kedvtelésére hozta létre. A legjellemzőbb, legnagyobb ívű sorozatát is egy irodalmi mű, egy 16. századi kínai író, Vu Cseng-en *Nyugati utazás, avagy a majomkirály története* című regénye inspirálta. A történet alapja egy 6. században élt buddhista szerzetes indiai útja, aki vándorlása közben számos szent szöveget gyűjtött össze, majd vitt el Kínába. A képzelet szötte regényben a szerzetes azonban már magához Buddhához utazik, és a történet főszereplője nem ő, hanem kísérője, a különböző emberi tulajdon-

ságokkal rendelkező jelképes alakok, közülük is mindenekelőtt a mestert és a társait a szörnyektől, démonoktól védelmező Majomkirály. A témával közel másfél évtizedig (a 70-es évek elejétől a 80-as évek közepéig) foglalkozott a művész, és ez alatt az idő alatt közel 30 illusztrációt készített. Ezek a tollrajzokon, nyomatokon is elsősorban a mese egzotikumát emeli ki, s gyakori főszereplőjük a szörnyekkel harcoló Majomkirály (*Nyugati utazás, avagy a Majomkirály története II*, 1971; *Nyugati utazás, avagy a Majomkirály története XXIV*, 1985).

Kovács Tamásnak kevés olyan műve van, amely aktuális témát dolgoz fel. Közülük

való, bár ez is inkább irodalmi háttérű, a centenáriumra készült *Ady társaságban* című (1977). Alkotásmódját tekintve kollázs, ott találjuk rajta a padon ülő, már beteg költőóriás mellett és mögött a magyar poéták színe javát: Csokonait, Petőfit és József Attilát, valamint a színész Latinovitsot és a grafikus Kondor Bélát. Minden bizonnyal szellemi önarckép, ideálkép ez a mű, hiszen az általa becsült, fontosnak tartott karaktereket gyűjtötte egybe.

Kovács Tamás több éven keresztül (1977-től 1984-ig) hosszabb-rövidebb megszakításokkal dolgozott a magyar grafika történetében kiemelkedő szerepet játszó Makói Művésztelepen. Elsősorban ofszetlitókat nyomtatott, például a *Portré II.* címűt (1979), amelyen egy fiú arcképe tűnik fel egy kézzel írt önéletrajz mögött és az 1982-es (és nem 1985-ös, amint az a Makói mappa 120. oldalán olvasható) *Apám hagyatékából* című nyomatot. Ez utóbbi végső soron manipulált fotó, ugyanis egy századfordulós műtermi fényképet két szörnyvel egészített ki a művész.

A tárlat második részén, a Vigadó pincegalériájában több mint negyven számítógépes grafikájával találkozhat a látogató. Ezek merőben mások, mint a bámulatos aprólékossággal kivitelezett tusrajzok és nyomatok. Vannak közöttük direkten politizálók, mint a *Mikszáth úrnak tisztelettel I-III.* (1997). Itt az első lapon egy üres serpenyőt látunk egy vörös alátéten, az alján egy vörös csillaggal, a másodikikon egy másik üres serpenyőt kék alátéten, az alján az Európai Unió kék aranycsillagos emblémájával, a harmadikon pedig egy zsemlebe

KOVÁCS TAMÁS:
Nyugati utazás IV., 1971,
papír, tollrajz, 30x40 cm

rakott, Magyarország alakú rántott húst. Az alkotások egy másik csoportja hommage, tisztelgés Pásztor Gábor és Rékassy Csaba munkássága előtt. Említést érdemel továbbá még a *Modell* (1998) című sorozat. Véleményem szerint Kovács Tamás számítógépes grafikáinak legnagyobb erénye, hogy viszonylag koraiak, még a technika rohamos elterjedése előtt születtek. Számomra azonban az életmű igazán meggyőző darabjai a mese- és álmvilágot megjelenítő fekete-fehér tusrajzok és nyomatok, könyvillusztrációk. Ezek a mives, pontozással, vonalkázással, remek formaérzékkel életre hívott kompozíciók nemcsak a grafikus briliáns szakmai tudását dicsérik, hanem stílusosan egy buddhista szerzetes művészet iránti alázatának szép példái is. Még az aprólékosságra gyakran hajlamos honi képgrafika közelmúltjában sem találunk sok ezekkel azonos színvonalú alkotást. Hirtelenjében csak Rékassy Csaba Pálinkafőzdeje (1970-71), Gyulai Líviusz Weöres Sándor Psziché-illusztrációi (1972), Orosz István valamivel később született szemet becsapó lapjai és anamorfoziszai jutnak az eszembe, melyek ugyancsak elbűvölik a nézőt kidolgozottságukkal és szellemességükkel.

KOVÁCS TAMÁS:
Úton a bálba I, 1974,
papír, tollrajz, 23x40 cm

